

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Dünyanın
Geri Kalanı

Genel
Yönetim

Finansal
Kuruluşlar

Hanehalkı

Finansal
Olmayan
Kuruluşlar

2014

Finansal Hesaplar Raporu

İstatistik Genel Müdürlüğü
Parasal ve Finansal Veriler Müdürlüğü

İçindekiler

I. Genel Değerlendirme	2
KUTU 1 : FİNANSAL HESAPLARIN DİĞER İSTATİSTİKLERLE UYUMU	3
II. Finansal Kuruluşlar	4
KUTU 2 : BİR FİNANSAL ARAÇ OLARAK KREDİLERİN İNCELENMESİ.....	6
III. Genel Yönetim	9
KUTU 3 : MERKEZİ YÖNETİM TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER.....	11
IV. Hanehalkı	16
V. Finansal Olmayan Kuruluşlar.....	18
KUTU 4 : FİNANSAL OLMAYAN KURULUŞLARIN YABANCI PARA POZİSYONU.....	20
VI. Dünyanın Geri Kalanı	23
VII. Sonuç	25

I. Genel Değerlendirme

Resmi İstatistik Programı¹ kapsamında, paydaş kuruluşlarla işbirliği içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) koordinasyonunda üretilmekte olan Finansal Hesaplar (FH), 2014 yılında, hanehalkı ve hanehalkına hizmet veren kar amacı olmayan kuruluşlar ile dünyanın geri kalanının (yurtdışı) eklenmesi ile ilk kez tüm ekonomik sektörleri içerecek şekilde hazırlanmıştır.

Tablo 1. Sektörler İtibarıyla Net Finansal Değer
(2013, milyar TL)

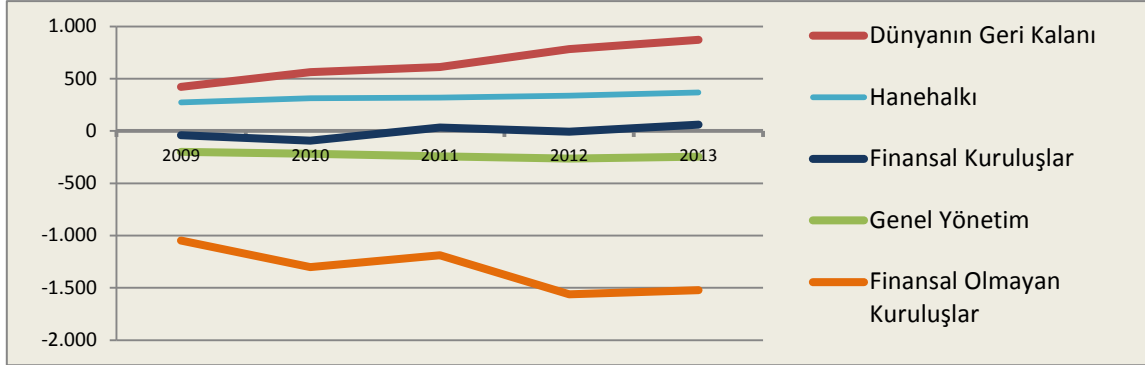
	Finansal Olmayan Kuruluşlar	TCMB	Diğer Parasal Finansal Kuruluşlar	Sigorta Şirketleri ve Emeklilik Fonları	Finansal Araçlar ve Yardımcılar	Merkezi Yönetim	Yerel Yönetimler	Sosyal Güvenlik Kuruluşları	Hanehalkı	HH'na Hizmet Veren KOK	Dünyanın Geri Kalanı
Finansal Varlıklar	1339	345	1683	63	123	294	58	132	730	23	1331
Finansal Yükümlülükler	2862	337	1651	63	102	661	54	14	362	6	458
Net Finansal Değer	-1522	8	31	0	20	-367	3	119	368	17	872

*Diğer Parasal Finansal Kuruluşlar; Bankalar ve B tipi likit fonlardan oluşmaktadır.

Kaynak: TCMB

2013 yılında sektörler itibarıyla yaratılan net finansal değer incelendiğinde, finansal olmayan kuruluşların (reel sektör) 1,522 milyar TL'lik tutarla en borçlu sektör olduğu, bunu 367 milyar TL ile merkezi yönetimin izlediği görülmektedir. Yurtiçi sektörlerin en büyük alacaklısı ise dünyanın geri kalanı, yani yurtdışı olmuştur. Diğer taraftan hanehalkı, diğer sektörleri 368 milyar TL tutarında finanse etmiştir (Tablo 1).

Grafik 1. Finansal Açık ve Finansal Fazla* (2013, milyar TL)

*Hanehalkına hizmet veren kâr amacı olmayan kuruluşların net finansal değeri sıfıra yakın olduğu için gösterilmemiştir.

Kaynak: TCMB

2009-2013 döneminde yurtiçi sektörlerden hanehalkı ile dünyanın geri kalanı finansal fazla verirken, finansal olmayan kuruluşlar ve genel yönetim finansal açık vermiştir. Finansal kuruluşlar ise 2009 ve 2010 yıllarındaki borçlu durumundan sonra dengede kalmıştır. En çok dalgalanma görülen sektör finansal olmayan kuruluşlar olmuştur; 2010 ve 2011 yıllarında açık arttıktan sonra yaklaşık 1,500 milyar TL düzeyindeki açık pozisyonunu korumuştur (Grafik 1).

¹ Resmi İstatistik Programı 2012-2016

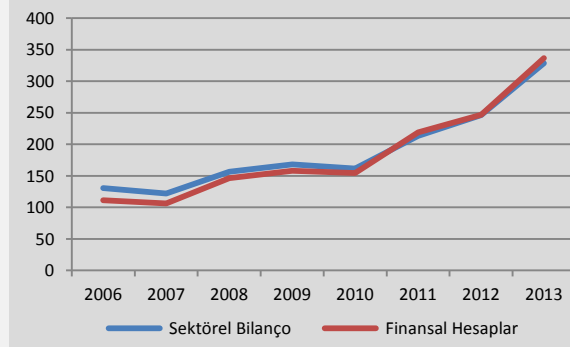
KUTU 1

FİNANSAL HESAPLARIN DİĞER İSTATİSTİKLERLE UYUMU

Finansal Hesaplar (FH), birçok veri kaynağı ve istatistiklerden üretilen ikincil istatistiklerdir. Diğer veri setleri ile uyumu uluslararası istatistik standartlar ile² sağlanmakta olup uyumlu olarak üretilmesi, söz konusu istatistik setinin bir kalite göstergesi olarak görülmektedir. Bu kutuda, FH'nin ilgili sektörlerinin TCMB Sektörel Hesapları, Para ve Banka İstatistikleri ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu ile olan uyumu incelenmiştir. Bu çerçevede, (i) TCMB finansal hesapları, TCMB sektörel hesabı ile; (ii) diğer parasal finansal kuruluşlara ait hesaplar, Para ve Banka İstatistikleri ile; ve (iii) dünyanın geri kalanı finansal hesapları, Uluslararası Yatırım Pozisyonu (UYP) istatistikleri ile karşılaştırılmaktadır.

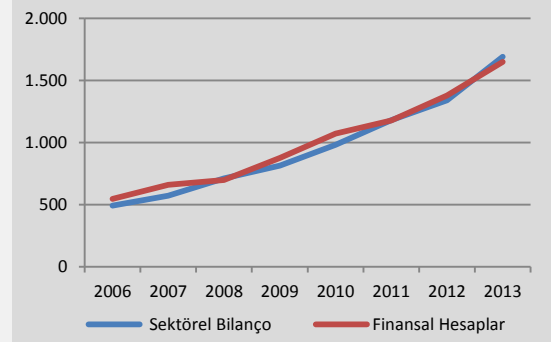
Para ve Banka İstatistiklerinden elde edilen bankacılık sektörü (diğer PFK) sektörel bilanço toplamı ile FH (yükümlülükler) karşılaştırıldığında, her iki serinin paralel hareket ettiği gözlenmektedir. Tutarlar arasındaki ihmal edilebilir farklılıklar, özellikle hisse senetlerindeki değerlendirme farklılığı ile karşılıkların ve finansal olmayan yükümlülüklerin FH'ye dahil edilmemesinden kaynaklanmaktadır (Grafik 1 ve Grafik 2).

Grafik 1. TCMB Bilanço Toplamı: Finansal Hesaplar ile TCMB Sektörel Bilançosu (milyar TL)

Kaynak: TCMB

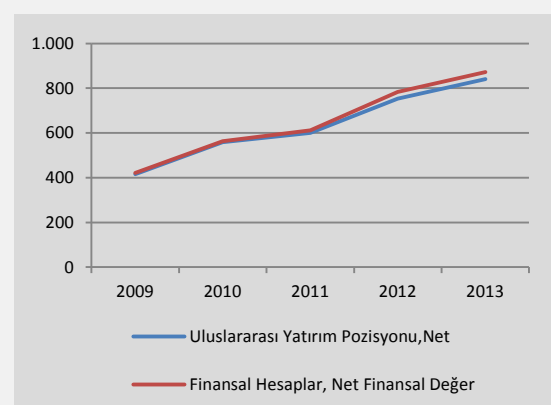
Grafik 2. Bankacılık Sektörü Bilanço Toplamı Finansal Hesaplar ile Para ve Banka İstatistikleri (milyar TL)

Kaynak: TCMB

Dünyanın geri kalanı sektörü için UYP ile FH istatistikleri karşılaştırıldığında, uyumlu olduğu görülmektedir. Ancak FH'nin sahiplik, UYP'nin ise yerleşiklik bazında verileri sınıfladığı, dolayısıyla iki veri seti arasında temel bir yaklaşım farkı olduğu belirtilmelidir. Bu çerçevede, tutarlar arasındaki temel farklılıkların TCMB hesaplarının ele alınış şekline kaynaklandığı düşünülmektedir. Şöyle ki; UYP'de rezerv varlık olarak gösterilen TCMB hesapları, FH'de ilgili araç altında izlenmektedir. Ayrıca parasal altın ve SDR³, UYP'de rezerv varlık olarak sınıflandırılırken FH'de TCMB tablosunda yer almaktadır.

Grafik 3. Dünyanın Geri Kalanı Bilanço Toplamı: Finansal Hesaplar ile Uluslararası Yatırım Pozisyonu (milyar TL)

Kaynak: TCMB

² Birleşmiş Milletler Ulusal Hesaplar El Kitabı (SNA), Avrupa Hesaplar Sistemi (ESA)

³ Özel Çekme Hakkı (SDR)

II. Finansal Kuruluşlar

Tablo 2. Finansal Kuruluşlar Sektörü “Kimden-Kime” Tablosu
(2013, milyar TL)

Borçlu Sektörler: Yükümlülükler	Alacaklı Sektörler: Varlıklar											
	TCMB	Diğer Parasal Finansal Kuruluşlar	Finansal Araçlar ve Yardımcılar	Sigorta Şirketleri ve Emeklilik Fonları	Finansal Kuruluşlar Toplamı	Finansal Olmayan Kuruluşlar	Genel Yönetim	Hanehalkı	HH'na Hizmet Veren Kar Amacı Olmayan Kuruluşlar	Yurtiçi Toplamı	Dünyanın Geri Kalanı	TOPLAM
TCMB	0.0	206.6	0.1	1.8	208.5	4.3	43.8	63.8	0.5	321.0	15.9	336.8
Diğer Parasal Finansal Kuruluşlar	50.8	54.3	35.6	30.4	171.1	346.8	120.8	554.0	23.6	1216.3	435.0	1651.3
Finansal Araçlar ve Yardımcılar	0.0	28.4	2.2	0.1	30.7	11.5	14.2	15.1	0.0	71.5	30.8	102.4
Sigorta Şirketleri ve Emeklilik Fonları	0.0	0.3	0.5	10.7	11.6	9.6	0.4	40.2	0.0	61.8	1.4	63.2
Finansal Kuruluşlar Toplamı	50.8	289.6	38.4	43.0	421.9	372.2	179.3	673.1	24.1	1670.5	483.1	2153.7

Kaynak: TCMB

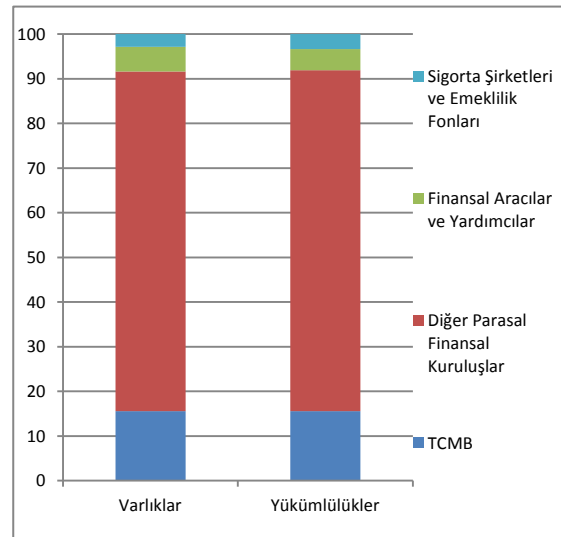
Finansal hesapların üçüncü boyut bilgisini “kimden-kime” tablosu özetlemektedir. Hangi sektörün hangi sektöre borçlu veya hangi sektörden alacaklı olduğu bu tablo aracılığı ile izlenebilmektedir. Söz konusu bilgiler, finansal kuruluşlar için, alt sektörler itibarıyla, Tablo 2’de gösterilmektedir.

Finansal kuruluşların finansal yükümlülüklerinin % 78’i yurtiçi sektörlere ve geri kalan % 22’si yurtdışı sektörlere (dünyanın geri kalanına) olan

borçlardan oluşmaktadır. Tablo incelendiğinde, finansal kuruluşlar arası toplam finansal işlemlerin yaklaşık 422 milyar TL olduğu; bunun 171 milyar TL’lik kısmının diğer PFK’dan kaynaklandığı görülmekte olup; bu tutarın 54 milyar TL’lik kısmı ise yurtiçi bankalararası işlemlerden kaynaklanmaktadır. Diğer PFK’nın finansal yükümlülüklerinin 554 milyar TL’si hanehalkına, 435 milyar TL’si yurtdışına, 347 milyar TL’si finansal olmayan kuruluşlara ve 121 milyar TL’si de genel yönetime aittir (Tablo 2).

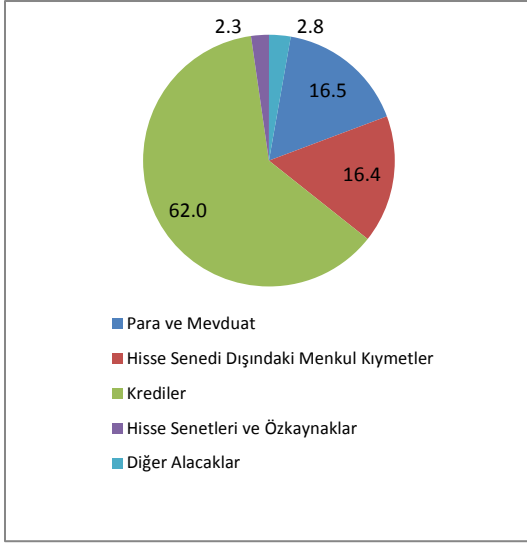
Finansal kuruluşlar sektörü içinde diğer PFK’nın payı yaklaşık % 76 ile belirleyici olmuştur. TCMB’nin payı ise varlık ve yükümlülük tarafında % 15 düzeyinde kalmıştır (Grafik 2).

Grafik 2. Finansal Kuruluşların Finansal Varlık ve Yükümlülükleri-Alt Sektörlere Göre Dağılımı (2013)

Kaynak: TCMB

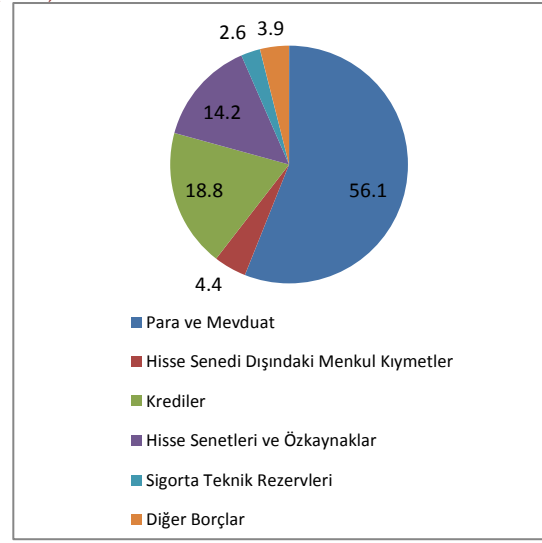
Grafik 3. Finansal Kuruluşlar Finansal Varlık Yapısı (2013)

Kaynak: TCMB

Finansal kuruluşların finansal varlıkları ağırlıklı olarak kredilerden oluşmaktadır. Bunu, % 16 ile para ve mevduat ve hisse senedi dışındaki menkul kıymetler izlemiştir (Grafik 3).

Grafik 4. Finansal Kuruluşlar Finansal Yükümlülük Yapısı (2013)

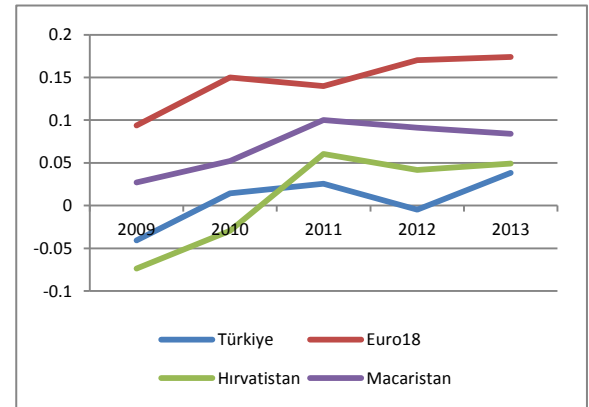

Kaynak: TCMB

Diğer taraftan, para ve mevduat kalemi, finansal kuruluşların yükümlülük yapısında belirleyici olmuştur (% 56). Kredilerin payı % 19 olurken, hisse senetleri ve özkaynak oranı % 14 olarak gerçekleşmiştir. (Grafik 4).

Net finansal değerın Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya (GSYİH) oranı diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye'deki finansal kuruluşların 2009 ve 2012 yıllarında negatif, 2013 dahil diğer yıllarda ise pozitif bir orana sahip olduğu görülmektedir. Euro bölgesi ülkelerinde ise bu oran, pozitif ve genel olarak artış eğiliminde bir seyir izlemektedir (Grafik 5).

Grafik 5. Finansal Kuruluşlar Net Finansal Değerinin GSYİH'ye Oranı-Karşılaştırma

Kaynak: TCMB, AMB

KUTU 2

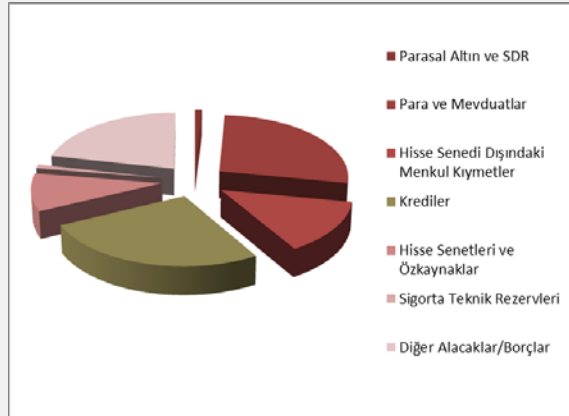
BİR FİNANSAL ARAÇ OLARAK KREDİLERİN İNCELENMESİ

Finansal Hesaplar (FH) çerçevesinde sektör, araç, vade ve para birimi kırılımında kapsamlı verilere ulaşılabilmesi ve sektörler arası finansal bağların tespit edilebilmesi nedeniyle FH istatistikleri, finansal istikrara yönelik takip ve analiz çalışmalarında önemli bir veri kaynağı oluşturmaktadır. Öte yandan, “krediler” kalemi finansal işlemlerde ve borçlu-alacaklı ilişkisinde belirleyici bir finansal araç olarak yakından takip edilmektedir. Bu kutuda, FH kapsamında 2013 yılına ilişkin derlenen kredi verileri baz alınarak finansal olmayan kuruluşlar ve hanehalkı borçlulukları incelenmektedir.

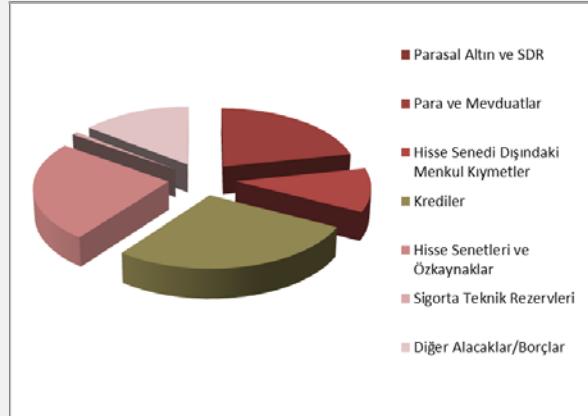
FH’de krediler kalemi, Avrupa Hesaplar Sistemi (ESA95) metodolojisine uyumlu olarak, Para ve Banka İstatistiklerinden daha geniş bir içerikte tanımlanmakta; nakdi krediler, konut finansmanı kredileri, tasfiye olunacak alacaklar, ters repo işlemlerinden alacaklar, tüketici ve işletme kredileri ile finansal kiralama işlemleri de kapsamaktadır. Bu tanım çerçevesinde, tüm sektörlerin toplulaştırılması sonucu elde edilen finansal araçların dağılımına bakıldığında, kredilerin toplam varlıklar içindeki payı % 26 olup, para ve mevduatlar % 27 ve hisse senedi dışındaki menkul kıymetler % 13 paya sahip bulunmaktadır. Yükümlülük tarafında ise kredilerin ağırlığı yaklaşık % 28 olup, bunu % 22 ile para ve mevduatlar izlemektedir (Grafik 1).

Grafik 1. Finansal Araçların Dağılımı (2013, Yüzde Pay)

Varlıklar

Yükümlülükler

Kaynak: TCMB.

FH istatistikleri kapsamında, sektörler arası finansal bağlantıları gösteren “kimden-kime (from-whom-to-whom)” tablosu hazırlanmaktadır. Böylece, hangi sektörün hangi sektöre borçlu veya hangi sektörden alacaklı olduğu izlenebilmektedir. Kredilere ait 2013 yılı kimden-kime tablosu incelendiğinde, ülke genelinde sağlanan kredilerin yaklaşık % 60’ının ağırlıklı olarak bankalardan oluşan diğer parasal finansal kuruluşlar (PFK)’nın sağladığı, % 33’lük bölümünün ise yurtdışı kaynaklı olduğu görülmektedir. Alacaklı-borçlu ayırımında ise, PFK tarafından sağlanan kredilerin yaklaşık 2/3’ünün finansal olmayan kuruluşlara, kalan kısmının da hanehalkına ait olduğu görülmektedir. Yurtdışından sağlanan kredilerin de benzer borçlu dağılımı olduğu dikkat çekmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Sektörler İtibarıyla Kredilerin “Kimden-Kime” Tablosu (2013, milyar TL)

Borçlu Sektörler: Yükümlülükler	Alacaklı Sektörler: Varlıklar						TOPLAM
	TCMB	Diğer PFK	Finansal Araçlar ve Yardımcılar	Sigorta Şirketleri ve Emeklilik Fonları	Genel Yönetim *	Dünyanın Geri Kalanı	
Finansal Olmayan Kuruluşlar	0,0	677,3	54,0	0,0	-	196,9	928,2
Diğer PFK	52,3	27,8	3,4	1,8	-	187,4	272,7
Finansal Araçlar ve Yardımcılar	0,0	16,8	0,2	0,0	-	19,4	36,3
Sigorta Şirketleri ve Emeklilik Fonları	0,0	0,2	0,0	0,0	-	0,0	0,2
Genel Yönetim	0,0	14,0	0,0	0,0	-	68,6	82,6
Hanehalkı	0,0	344,3	10,2	0,2	-	0,0	354,7
Dünyanın Geri Kalanı	3,3	6,9	2,4	0,0	-	0,0	12,6
TOPLAM	55,6	1.087,3	70,2	2,0	46,3	472,3	1.733,7

* Karşı sektör bilgisi bulunmamaktadır.

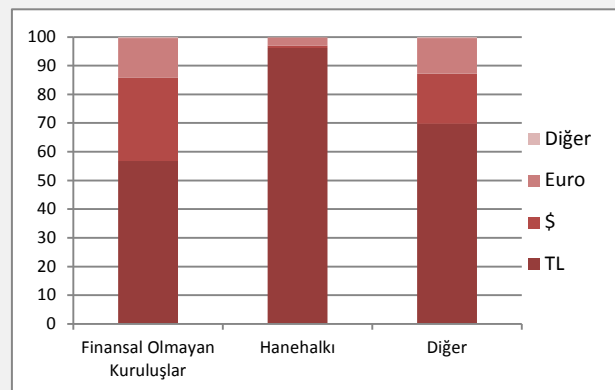
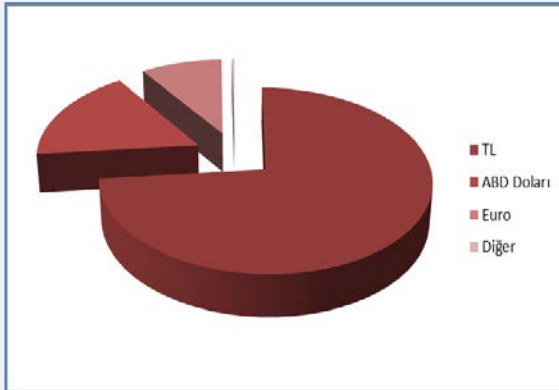
Kaynak: TCMB

Kredilerin para cinsi itibarıyla ayırımına bakıldığında, Türk Lirası üzerinden kullanılan kredilerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Şöyle ki; toplam kredilerin % 73’ü TL, % 17’si ABD doları, % 9’u ise Euro cinsinden kullanılmaktadır. Sektörel detaydaki veriler değerlendirildiğinde ise, finansal olmayan kuruluşların kullandığı kredilerin % 57’si TL, % 29’u ABD doları ve % 13’ü de Euro cinsinden gerçekleşmiştir (Grafik 2).

Grafik 2. Kredilerin Para Cinsi Dağılımı* (2013, Yüzde Pay)

Toplam Krediler

Sektörler İtibarıyla

*Sadece bankalar tarafından kullanılan kredileri içermektedir.

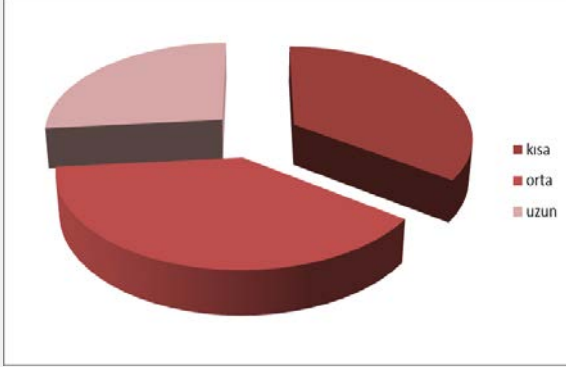
Kaynak: TCMB

Krediler vade ayırımına göre incelendiğinde, orta ve kısa vadeli kredilerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Sektörel ayırımdaki veriler ise reel sektörün finansman ihtiyacının % 40’ının kısa vadeli, kalan % 60’ının ise orta ve uzun vadeli krediler ile karşıladığını göstermektedir. Hanehalkının kredi borçlanmalarında da orta vadeli krediler ağırlıktadır (% 43) (Grafik 3).

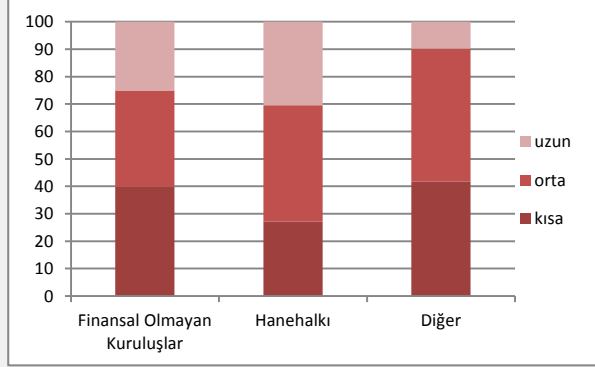

Grafik 3: Kredilerin Vade Dağılımı * (2013, Yüzde Pay)

Toplam Krediler

Sektörler İtibarıyla

*Sadece bankalar tarafından kullanılan kredileri içermektedir.

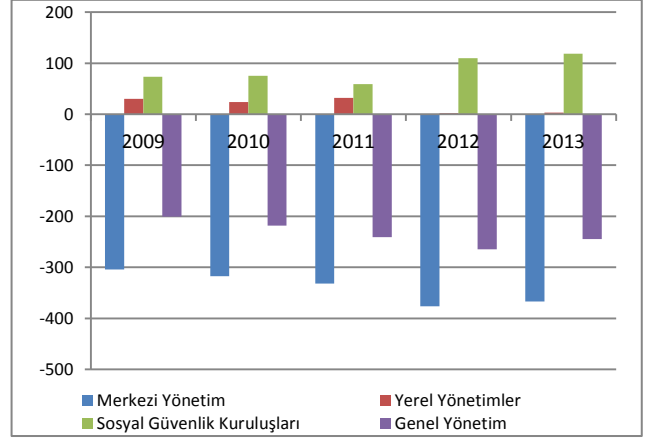
Kaynak: TCMB

Sonuç olarak, sektörel finansal bağlantıların tespitine imkan tanıyan Finansal Hesaplar istatistikleri krediler kalemi özelinde incelendiğinde, finansal araç olarak kredilerin sektörlerin alacaklı-borçlu ilişkilerinde belirleyici rol oynadığı görülmektedir. Sektörel detayda ayrıştırılmış verilere bakıldığında ise, temel fon akımlarının bankacılık sektöründen finansal olmayan kuruluşlara yönelik olduğu, bunu hanehalkının izlediği, kredi kullanımlarının da orta vadeli ve TL kredilerde yoğunlaştığı belirtilebilir.

III. Genel Yönetim

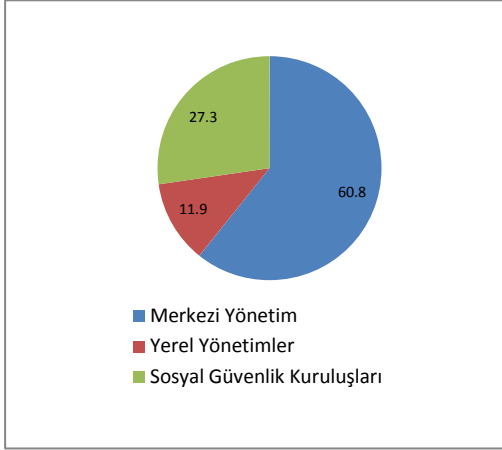
2009 - 2013 yıllarında, genel yönetim sektörü net finansal borçlu konumunda olup, bu durumun ortaya çıkmasında merkezi yönetimin finansal pozisyonu etkili olmuştur. Diğer taraftan, kapsanan dönemde yerel yönetimler ve sosyal güvenlik kuruluşlarının⁴ net finansal alacaklı pozisyonunu koruduğu görülmektedir (Grafik 6).

Grafik 6. Genel Yönetim, Net Finansal Değer (milyar TL)

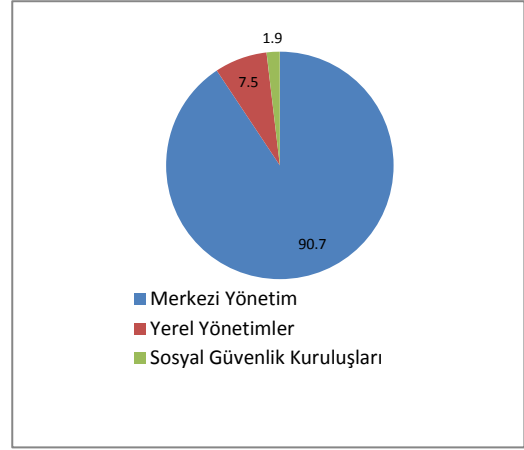
Kaynak: Maliye Bakanlığı

Grafik 7. Genel Yönetimin Varlık Yapısı (2013, %)

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Grafik 8. Genel Yönetimin Yükümlülük Yapısı (2013, %)

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Merkezi yönetim, genel yönetim sektörünün varlık ve yükümlülüklerinde belirgin bir ağırlığa sahiptir. Genel yönetim sektörünün finansal varlıklarının % 61'i merkezi yönetime, % 12'si yerel yönetimlere ve % 27'si sosyal güvenlik

kuruluşlarına aittir. Yükümlülük tarafında ise merkezi yönetim % 91'lik paya sahiptir. Diğer taraftan, yerel yönetimlerin % 7, sosyal güvenlik kuruluşlarının ise %2 oranında diğer sektörlerle karşı finansal yükümlülüğü bulunmaktadır (Grafik 7 ve Grafik 8).

⁴ Sosyal Güvenlik Kuruluşları; Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye İş Kurumu Müdürlüğü ve İşsizlik Sigortası Fonu'ndan oluşmaktadır.

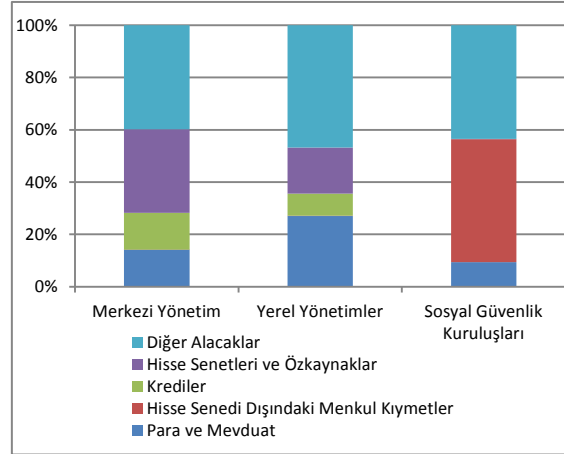
Yerel yönetimlerin finansal varlıkları ağırlıklı olarak diğer alacaklar (% 47) ile para ve mevduatlardan (% 27) oluşmaktadır. Finansal yükümlülüklerin % 58'i kullanılan kredileri, geri kalan kısmı ise diğer borçları içermektedir (Grafik 9 ve Grafik 10).

Sosyal güvenlik kuruluşlarının finansal varlıklarının % 47'sini hisse senedi dışındaki menkul kıymetler, diğer % 43'ünü ise diğer alacaklar oluşturmaktadır. Hisse senedi dışındaki menkul kıymetler ağırlıklı olarak İşsizlik Sigortası Fonu'nun portföyünde yer alan devlet borçlanma senetleridir. Finansal yükümlülükleri ise diğer borçlardan oluşmaktadır (ağırlığı % 99) (Grafik 9 ve Grafik 10).

Genel yönetimin finansal varlıklarının büyük kısmı vergi alacaklarından kaynaklanan diğer alacaklar iken, yükümlülükleri ise emanetler hesabından kaynaklanan diğer borçlardan oluşmaktadır. Genel yönetim içerisinde en büyük paya sahip olan merkezi yönetimin finansal varlıklarının % 40'ını diğer alacaklar, yani vergi alacakları, % 32'sini hisse senetleri ve özkaynaklar oluştururken, % 14'ü verilen krediler, % 14'ü para ve mevduatlardan meydana gelmektedir. Finansal yükümlülüklerinin ise % 84'ü hisse senedi dışındaki menkul kıymetlerden (devlet borçlanma senetleri) oluşmaktadır (Grafik 9 ve Grafik 10).

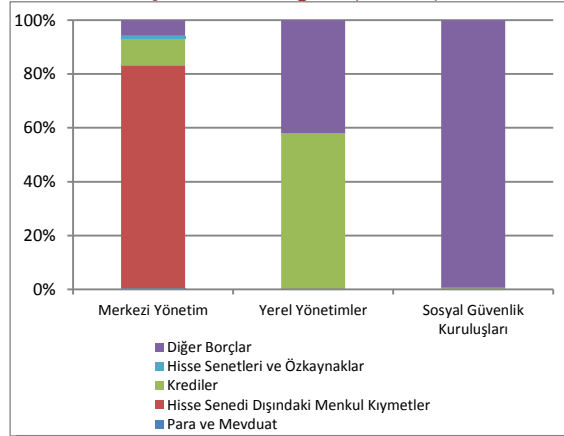
Genel yönetim net finansal değerinin GSYİH'ye oranı incelendiğinde, 2009-2013 döneminde Türkiye, Euro Bölgesi, Hırvatistan ve Macaristan'ın net finansal borçlu durumda olduğu görülmektedir. Bu dönemde diğer ülkelerin genel yönetim net finansal değerinin GSYİH'ye oranı azalış eğilimindeyken, Türkiye için bu oran 2009-2012 yıllarında durağan, 2013 yılında ise artış eğiliminde gerçekleşmiştir.

Grafik 9. Genel Yönetimin Varlık Yapısı, Alt Sektör ve Araçlara Göre Dağılım (2013,%)

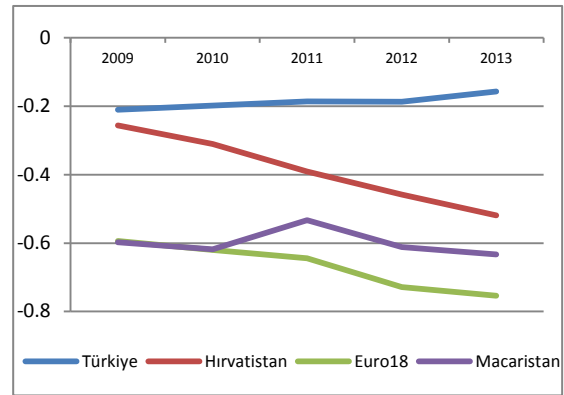
Kaynak: Maliye Bakanlığı

Grafik 10. Genel Yönetimin Yükümlülük Yapısı, Alt Sektör ve Araçlara Göre Dağılım (2013, %)

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Grafik 11. Genel Yönetim Net Finansal Değerinin GSYİH'ye Oranı - Karşılaştırma

Kaynak: TCMB, AMB

KUTU 3

MERKEZİ YÖNETİM TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER

T.C. Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilen tahvil, bono ve kira sertifikaları, Finansal Hesaplar (FH)'nine yükümlülükler bölümünde genel yönetim – merkezi yönetim (S.1311) sektörüne ait hisse senedi dışındaki menkul kıymetler (AF.3) enstrümanı altında yer almaktadır. Bu borçlanma araçları, 2013 yılsonu itibarıyla, Merkezi Yönetim'e ait yükümlülüklerin yaklaşık % 83'ünü, toplam yükümlülüklerin ise yaklaşık % 8'ini oluşturmaktadır. Gerek merkezi yönetimin gerekse bir bütün olarak ülkemizin borçlanma yapısının incelenmesinde önemli bir yere sahip olan bu menkul kıymetlere ait istatistikler, TCMB tarafından ayrıca haftalık olarak derlenmekte ve yayımlanmaktadır.⁵ Bu kutuda, ilk olarak, FH'de yer alan menkul kıymetlerin⁶ haftalık olarak derlenen menkul kıymetlerle bağlantısına yer verilecek; ardından, haftalık olarak güncellenen menkul kıymet bazındaki veri tabanı kullanılarak söz konusu menkul kıymetler; ihraç edilen piyasa, borçlanılan para cinsi, elinde bulunduran sektör ve vade yapısı açısından incelenecektir.

Tablo 1. Haftalık Menkul Kıymet İstatistikleri ve Finansal Hesaplar'daki Sektör Dağılımları (Yurtiçinde ihraç edilen menkul kıymetler)

Haftalık Menkul Kıymet İstatistikleri Tablo 2-5	Finansal Hesaplar İstatistikleri
YURTIÇİ ALACAKLILAR	
BANKALAR →	S.122 Diğer Parasal Finansal Kuruluşlar
TCMB →	S.121 Merkez Bankası
BANKADIŞI KESİM	
Yatırım Fonları →	S.122 Diğer Parasal Finansal Kuruluşlar (Para piyasası fonları) S.123 Finansal Araçlar [Yatırım fonları (Para piyasası fonları hariç)]
Diğer Finansal Kuruluşlar →	S.123 Finansal Araçlar S.124 Finansal Yardımcılar S.125 Sigorta ve Emeklilik Şirketleri S.13 Genel Yönetim
Aracı Kurumlar →	S.123 Finansal Araçlar
Finansal Olmayan Kuruluşlar →	S.11 Finansal Olmayan Kuruluşlar
Gerçek Kişiler →	S.14 Hanehalkı
Diğer →	S.11 Finansal Olmayan Kuruluşlar S.123 Finansal Araçlar S.124 Finansal Yardımcılar
YURTDIŞI ALACAKLILAR	S.2 Dünyanın Geri Kalanı

FH'de yer alan menkul kıymetler, Haftalık Menkul Kıymet İstatistikleriyle aynı veri kaynakları kullanılarak oluşturulmaktadır. Haftalık istatistiklerden farklı olarak FH'de yer alan menkul kıymetlere reeskont tutarları eklenmektedir. Öte yandan, haftalık istatistikler kullanılarak söz

⁵ "Haftalık Menkul Kıymet İstatistikleri" TCMB tarafından, kurum içi kaynaklar, Takasbank, Merkezi Kayıt Kuruluşu, bankalar, aracı kurumlar ve ticari veri sağlayıcılardan edinilen verilerden derlenerek her hafta <http://www.tcmb.gov.tr> adresinde yayımlanmaktadır. Veri yayımlama tarihleri için bkz. <http://www3.tcmb.gov.tr/veriyaytakvim/takvim.php>.

⁶ Çalışmada bahsi geçen "menkul kıymetler" Merkezi Yönetim'ce ihraç edilen menkul kıymetleri kapsamaktadır.

konusu menkul kıymetleri hangi sektörlerin elinde bulundurduğu ve itfa olmalarına ne kadar süre kaldığı gibi daha detaylı verilere, daha hızlı bir şekilde ulaşmak mümkün olmaktadır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken konu; haftalık istatistiklerde kullanılan sektör dağılımıyla FH'nin esas aldığı ESA 95'te⁷ tanımlanan sektör dağılımının farklılığıdır. Bu farklılığa açıklık getirmek amacıyla, haftalık istatistiklerdeki sektör ayrımlarının FH'de hangi sektör grubuna denk geldiği Tablo 1 ve 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Haftalık Menkul Kıymet İstatistikleri ve Finansal Hesaplar'daki Sektör Dağılımları (Yurtdışında ihraç edilen menkul kıymetler)

Haftalık Menkul Kıymet İstatistikleri Tablo 6	Finansal Hesaplar İstatistikleri
YURTIÇİ ALACAKLILAR	
BANKALAR	S.122 Diğer Parasal Finansal Kuruluşlar
BANKADIŞI KESİM	
Gerçek Kişiler	S.14 Hanehalkı
Tüzel Kişiler	S.11 Finansal Olmayan Kuruluşlar S.122 Diğer Parasal Finansal Kuruluşlar (Para piyasası fonları) S.123 Finansal Araçlar S.124 Finansal Yardımcılar S.125 Sigorta ve Emeklilik Şirketleri S.13 Genel Yönetim
YURTDIŞI ALACAKLILAR	S.2 Dünyanın Geri Kalanı

Çalışmanın ikinci bölümünde, merkezi yönetimce ihraç edilen menkul kıymetlerin temel özellikleri 2010-2013 yılsonları itibarıyla incelenmektedir. Grafiklerde yer alan oranlar, Türk Lirası (TL) cinsinden piyasa değerleri kullanılarak oluşturulmuş; yabancı para birimleri TL'ye dönüştürülürken ise TCMB döviz alış kuru kullanılmıştır.

Merkezi yönetimce ihraç edilen menkul kıymetlerin ihraç edildikleri piyasaya göre dağılımı Grafik 1'de gösterilmektedir. Buna göre, merkezi yönetim, borçlanmasının büyük bir bölümünü yurtiçinde gerçekleştirmekle birlikte 2010 yılından 2013'e gelindiğinde, yurtdışı piyasalardaki ihraçların toplamdaki payının artmakta olduğu görülmektedir. İhraç edilen para cinsi açısından incelendiğinde, TL cinsinden yapılan ihraçların ilk sırada yer aldığı, ardından ABD dolarının geldiği görülmektedir. 2010 yılsonundan 2013'e TL cinsinden ihraçların payının yaklaşık % 82'den % 79'a düşerken, ABD doları cinsinden ihraçların payının artarak yaklaşık % 13'ten % 16'ya yükseldiği gözlemlenmektedir. İhraçlarda kullanılan diğer para birimlerinden Euro'nun payının yaklaşık % 4 civarında, 2011 yılında başlayan Japon yeni cinsinden ihraçların payınınsa yaklaşık % 1 civarında seyrettiği görülmektedir. Ayrıca, 2010-2011 yıllarında yaklaşık % 2'lik paya sahip olan ABD dolarına endekli menkul kıymetler, 2012 yılı içinde itfa olarak son bulmuştur.

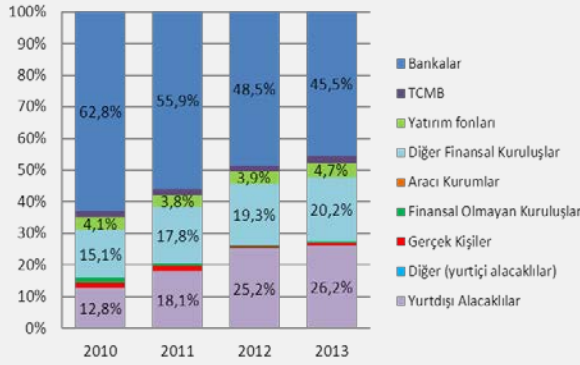
⁷ Avrupa Hesaplar Sistemi, 1995

Grafik 1. İhraç Edilen Piyasa ve Para Cinsine Göre Dağılım

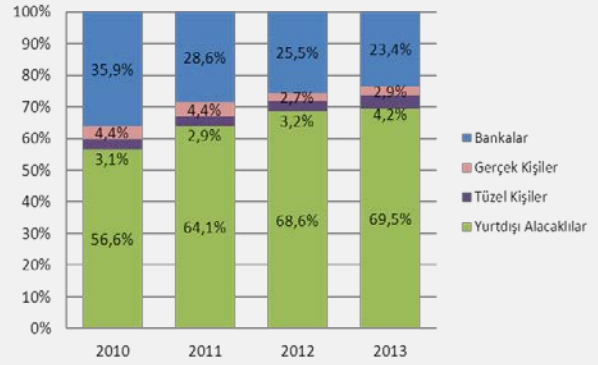
Kaynak: TCMB, Hazine Müsteşatlığı

Grafik 2. Elinde Bulunduran Sektörlere Göre Dağılım (Yurtiçinde ihraç edilen)

Kaynak: TCMB

(Yurtdışında ihraç edilen)

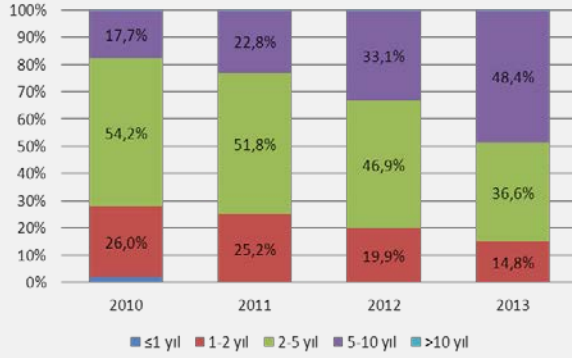
Menkul kıymetleri elinde bulunduran sektörlerin dağılımı, yurtiçi ve yurtdışında ihraç edilen menkul kıymetler olmak üzere iki bölümde Grafik 2’de gösterilmektedir. Buna göre, 2010 yılında yurtiçinde ihraç edilen menkul kıymetlerde yaklaşık % 63’le en büyük kıymete sahip olan bankaların payı, takip eden yıllarda azalarak 2013 yılsonu itibarıyla % 45’e gerilemiştir. Bu azalışın karşılığında, diğer finansal kuruluşlar ve yurtdışı alacaklıların payında önemli artışlar gözlemlenmektedir. TCMB, bankalar, aracı kurumlar ve yatırım fonları dışındaki, sigorta şirketleri, portföy yönetim şirketleri, yatırım ortaklıkları gibi diğer finansal nitelikteki kurumların dahil edildiği diğer finansal kuruluşlar sektörünün payı 2010 yılsonundan 2013’e, yaklaşık % 5’lik bir artış göstermiştir. Aynı dönemde yurtdışı alacaklıların payı, % 13’ten % 26’ya yükselerek önemli bir çıkış sergilemiştir. Bunun yanında, yurtdışı alacaklıların payındaki artış eğilimi, yurtdışında ihraç edilen menkul kıymetlerde de gözlemlenmektedir. 2010 yılsonu itibarıyla yaklaşık % 57 olan yurtdışı alacaklılar payı, 2013 yılsonuna gelindiğinde yaklaşık % 70’e ulaşmıştır. Aynı şekilde, bankaların payında yurtiçi ihraçlarda görülen azalma eğilimi, yurtdışı piyasalarda yapılan ihraçlarda da görülmektedir. 2010 yılsonunda yaklaşık % 36 olarak gerçekleşen bu oran, 2013 yılsonuna gelindiğinde yaklaşık % 23’e gerilemiştir.

İhraç edilmelerinden itfa edilmelerine kadar menkul kıymetlerin toplam vadeleri esas alınarak hazırlanan orijinal vade kategorilerine göre menkul kıymetlerin dağılımı, Grafik 3’te gösterilmektedir. Buna göre, yurtiçinde ihraç edilen menkul kıymetlerin orijinal vadeleri incelendiğinde, 2010 yılında en büyük pay yaklaşık % 54’le 2-5 yıl vadeli menkul kıymetlere aitken, bu vade dilimindeki payın takip eden yıllarda azalarak 2013 yılsonunda yaklaşık % 37’ye düştüğü görülmektedir. Diğer yandan, 2010 yılında yaklaşık % 18 paya sahip bulunan 5-10 yıl vadeli menkul

kiymetlerin payının 2013 yılına gelindiğinde yaklaşık % 48'e çıktığı görülmektedir. Bu gelişmelerden hareketle, Merkezi Yönetim'in yurtiçi piyasadan sağladığı finansmanın vade yapısının iyileştiği sonucuna varmak mümkün görünmektedir.

Yurtdışı piyasalardan yapılan borçlanma incelendiğinde, Grafik 3'te görüldüğü üzere, merkezi yönetim için yabancı para cinsinden yurtdışı piyasalardan, yurtiçi piyasaya kıyasla, daha uzun vadeli borçlanmak mümkün olmaktadır. Vade dilimlerinin 2010-2013 dönemindeki gelişimi incelendiğinde, nispeten sabit bir seyir izlendiği gözlemlenmektedir.

Grafik 3. Orijinal Vadeye Göre Dağılım (Yurtiçinde ihraç edilen)

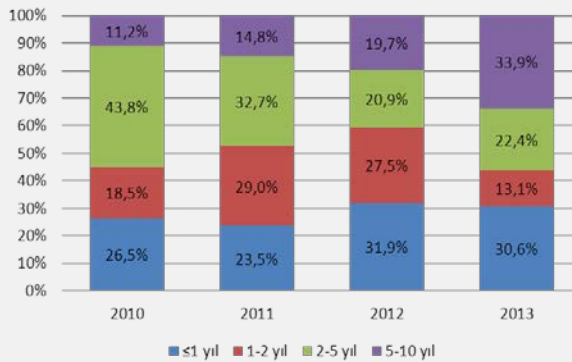
(Yurtdışında ihraç edilen)

Kaynak: TCMB, Bloomberg

Her bir menkul kıymetin yılsonu itibarıyla itfa tarihine kalan gün sayısı esas alınarak hazırlanan kalan vade kategorilerine göre menkul kıymetlerin dağılımı, Grafik 4'te gösterilmektedir. Buna göre, yurtiçi piyasada ihraç edilen menkul kıymetler için 2010 yılsonunda itfasına 2-5 yıl kalan menkul kıymetler toplamda yaklaşık % 44'lük paya sahipken, aynı oran 2013 yılına gelindiğinde % 22'ye düşmüştür. Buna karşılık, 2010 yılsonunda itfasına 5-10 yıl kalan menkul kıymetler toplamda yaklaşık % 11'lik paya sahipken, aynı oran 2013 yılına gelindiğinde % 34'e yükselmiştir. Yurtdışı piyasalarda ihraç edilen menkul kıymetlerin yılsonları itibarıyla kalan vadelerindeyse dağılım görece olarak sabit kalmıştır. 2010-2013 dönemindeki gelişmeler incelendiğinde, itfasına 2-5 yıl kalan menkul kıymetlerin oranının yaklaşık % 6 arttığı, diğer yandan itfasına 5-10 yıl kalan menkul kıymetlerin payının % 5, itfasına 10 yıldan fazla kalan menkul kıymetlerinse % 3 azaldığı gözlemlenmektedir.

Grafik 4. Kalan Vadeye Göre Dağılım (Yurtiçinde ihraç edilen)

(Yurtdışında ihraç edilen)

Kaynak: TCMB

Sonuç olarak, FH'de Merkezi Yönetim'e ait yükümlülüklerin önemli bir bölümünü oluşturan menkul kıymetlerin haftalık olarak güncellenen veri tabanı sayesinde daha detaylı analizini yapmak mümkün bulunmaktadır. Haftalık Menkul Kıymet İstatistikleri'nde yer alan sektör ayrımları, FH'nin esas aldığı

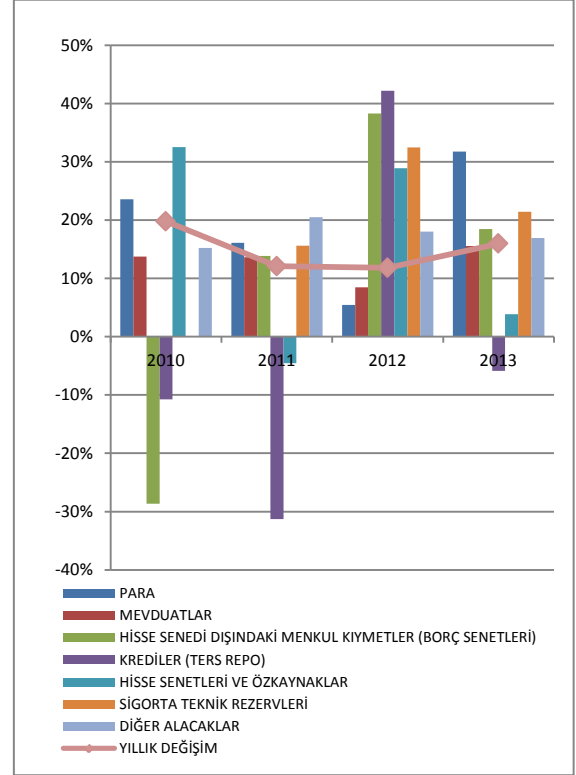
ESA 95'teki sektör tanımlarından farklı olmasına rağmen, belli ölçüde eşleştirme yapmaya olanak vermektedir. Bu çerçevede, 2010-2013 dönemi için yapılan incelemelerde, Merkezi Yönetim'in yurtdışı piyasada ve ABD doları cinsinden yaptığı menkul kıymet ihraçlarının payının artmakta olduğu görülmektedir. Bu menkul kıymetleri portföyünde bulunduran sektörlerden, yurtdışı alacaklıların payının, hem yurtiçi, hem de yurtdışı piyasada ihraç edilen menkul kıymetler için önemli ölçüde arttığı ön plana çıkan bir diğer gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak, orijinal ve kalan vade açısından, yurtiçi piyasadaki ihraçların vade yapısında belirgin şekilde iyileşme; yurtdışı piyasalardaki ihraçların vade yapısında nispeten sabit bir seyir gözlemlenmektedir.

IV. Hanehalkı

Hanehalkının finansal varlıklarındaki en büyük değişim, krediler (ters repo) kaleminden kaynaklanmıştır. 2011 yılında % 31’lik düşüşün ardından 2012 yılında % 42’lik artış gerçekleşmiş ve 2013 yılında tekrar düşüşe geçmiştir. 2009-2013 yılları arasında toplam varlıklarda çok büyük bir değişiklik gözlenmezken 2011 yılında görülen % 7’lik düşüşü, 2013 yılında yaklaşık % 4’lük bir artış takip etmiştir. Hanehalkının borç senetlerine yaptığı yatırımlar, 2010 yılındaki düşüşün ardından 2011 yılında artış eğilimine girerek 2012 yılındaki % 38’lik artışın ardından 2013 yılında % 18’lik yükseliş göstermiştir (Grafik 12).

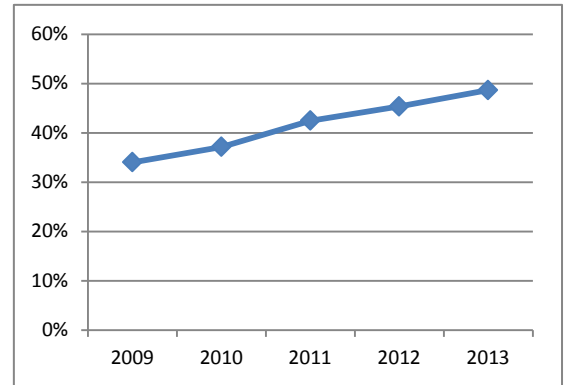
Grafik 12. Hanehalkının Finansal Varlıkları ve Yıllık % Değişim - Araçlara Göre

Kaynak: TCMB

2009-2013 yılları arasında hanehalkı borcunun toplam finansal varlıklarına oranı artış eğilimini sürdürmüştür. 2009 yılında yaklaşık % 34 olan oran, 2013 yılında % 48’i aşarak en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Aynı zamanda yıllar itibarıyla en büyük artış %5 ile 2009 yılından 2010 yılına geçerken yaşanmıştır (Grafik 13).

Grafik 13. Hanehalkı Borcunun* Toplam Finansal Varlıklarına Oranı (%)

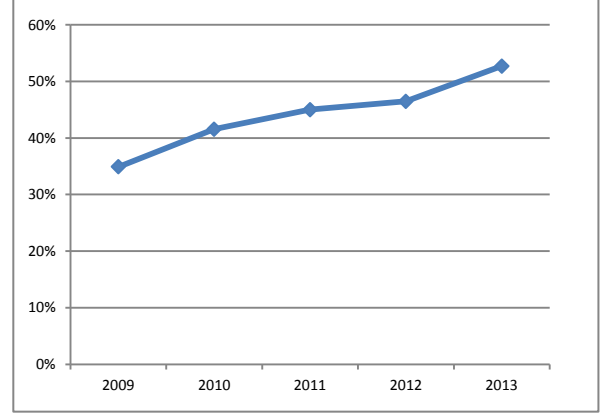

* Hanehalkı borcu; krediler ve türev işlemlerden oluşmaktadır

Kaynak: TCMB

Hanehalkı borcunun harcanabilir gelire oranı 2013 yılı itibarıyla % 53 seviyesine ulaşmıştır. Borç kaleminin büyük bir kısmını hanehalkının kullandığı krediler oluşturmaktadır. 2009 yılında yaklaşık % 35 düzeyindeki 143 milyar TL olan borç tutarı, 2013 yılsonunda yaklaşık 355 milyar TL'ye ulaşmıştır (Grafik 14).

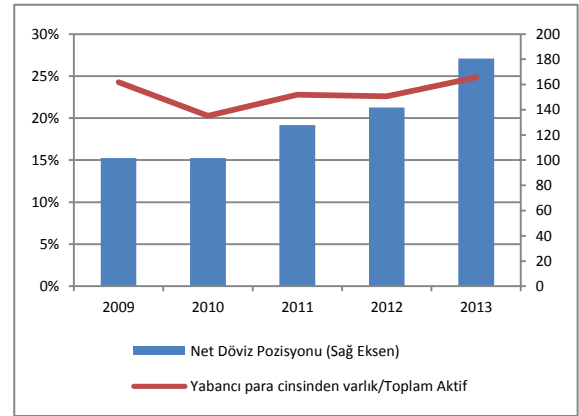
Grafik 14. Hanehalkı Borcunun* Harcanabilir Gelire Oranı (%)

*Hanehalkı borcu; krediler ve türev işlemlerden oluşmaktadır
Kaynak: TCMB, TÜİK

Hanehalkının net döviz pozisyonundaki en büyük artış 2013 yılında gerçekleşmiştir. Bu artış yabancı para cinsinden varlıklardaki yaklaşık 40 milyar TL'lik artıştan kaynaklanmıştır. Aynı zamanda hanehalkının yabancı para cinsinden varlıklarının toplam varlıklarına oranına bakıldığında, 2009'dan 2013'e kadar % 20-25 aralığı içinde kaldığı görülmektedir (Grafik 15).

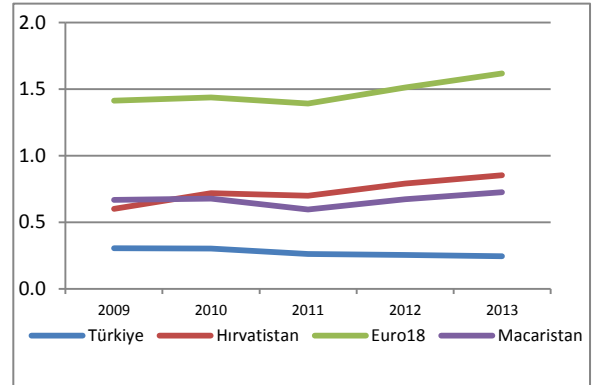
Grafik 15. Hanehalkı Net Döviz Pozisyonu (milyar TL) ve Yabancı Para Cinsinden Varlıklarının Toplam Varlıklarına Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Euro bölgesine 2011 yılındaki düşüş dışında 2009-2013 döneminde hanehalkının net finansal değerinin GSYİH'ye oranı artan bir eğilim göstermiş, Türkiye'de ise 0,0 - 0,5 aralığında seyretmiştir (Grafik 16).

Grafik 16. Hanehalkı Net Finansal Değerinin GSYİH'ye Oranı

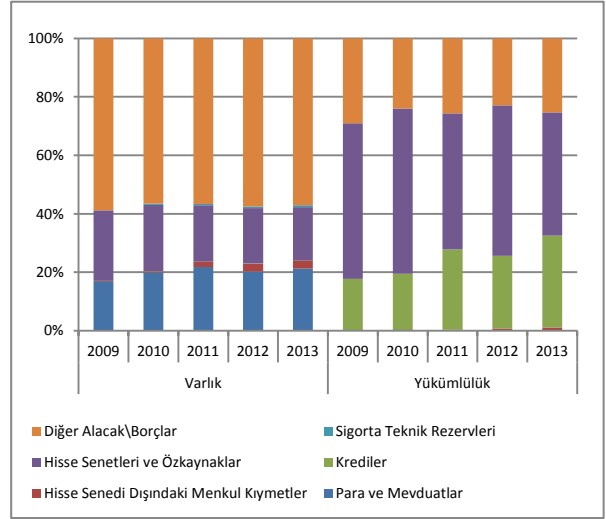
Kaynak: TCMB, TÜİK

V. Finansal Olmayan Kuruluşlar

Finansal olmayan kuruluşların finansal varlık ve yükümlülük yapısı 2009-2013 döneminde fazla bir değişiklik göstermemiştir. 2013 yılında varlıklarının yarısından fazlası (% 57) diğer alacaklardan ve % 21'i de para ve mevduatlardan oluşmuştur. Hisse senetleri ve özkaynaklara yapılan yatırımlar ise % 18 oranında gerçekleşmiştir. Yükümlülüklerin % 42'si hisse senetleri ve özkaynak ihracı yoluyla yapılan finansmandan % 31'i ise kredilerden oluşmuştur. Diğer borçların oranı ise % 25 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 17).

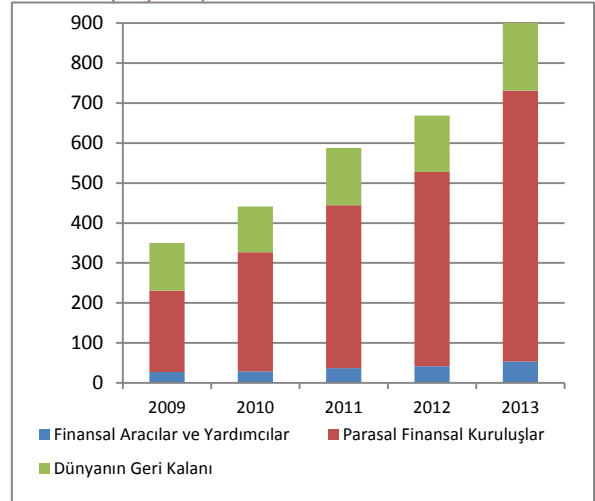
Finansal olmayan kuruluşların kullandıkları krediler 2009-2013 döneminde artış eğilimi göstermiştir. Kredi kullandıran sektörlerin genel dağılımı yıllar itibarıyla değişiklik göstermeyerek 2013 yılında finansmanın % 75'i bankalardan, % 19'u yurtdışından ve % 6'sı finansal aracı ve yardımcılarından sağlanmıştır (Grafik 18).

Grafik 17. Finansal Varlık ve Yükümlülüklerin Araçlara Göre Dağılımı

Kaynak: TCMB

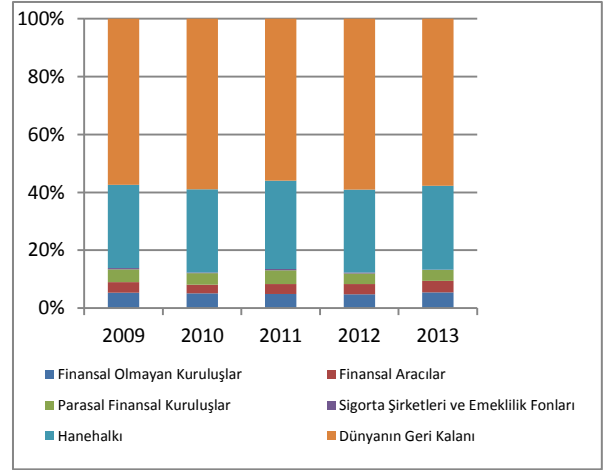
Grafik 18. Finansal Olmayan Kuruluşlara Kredi Veren Sektörler (milyar TL)

Kaynak: TCMB

Finansal olmayan kuruluşların borsada işlem gören hisselerinin yarısından fazlası yurtdışı sektörlerin elinde bulunmakta olup bu yapı 2009-2013 döneminde değişiklik göstermemiştir. 2013 yılında finansal olmayan kuruluşların % 58'inin yurtdışı sektörlerin, % 29'unun hanehalkının ve % 5'inin ise finansal olmayan kuruluşların sahipliğinde olduğu gözlenmiştir (Grafik 19).

Grafik 19. Finansal Olmayan Kuruluşların Borsaya Kote Hisselerini Elinde Tutan Sektörlere Göre Dağılımı*

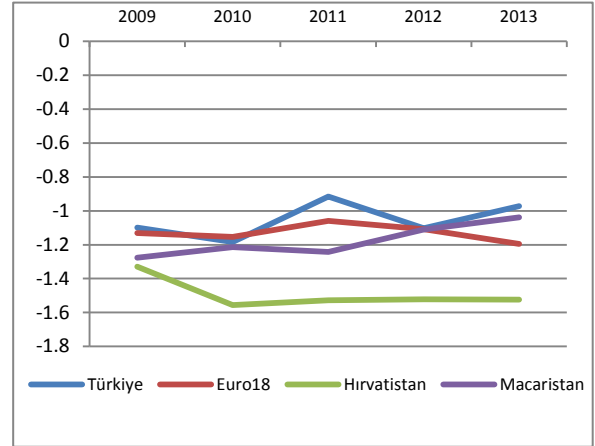

*Finansal olmayan kuruluşların sermaye yapısı analizi, borsaya kote edilmiş hisse senetleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Kaynak: TCMB, MKK

Net finansal değer GSYİH'ye oranı diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye'nin Euro bölgesi ülkelerine yakın bir seyir izlediği görülmektedir (Grafik 20).

Grafik 20. Finansal Olmayan Kuruluşların Net Finansal Değerinin GSYİH'ye Oranı - Karşılaştırma

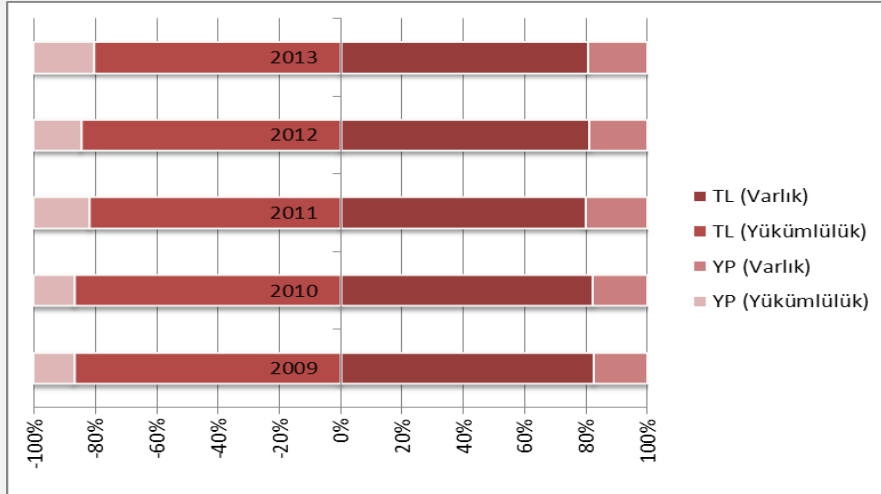
Kaynak: TCMB, AMB

KUTU 4

FİNANSAL OLMAYAN KURULUŞLARIN YABANCI PARA POZİSYONU

Finansal olmayan kuruluşların varlık ve yükümlülük kalemleri Finansal Hesaplar (FH) çerçevesinde derlenebilmekte, belli varsayımlar altında ilgili hesapların para birimi cinsinden ayrımı da mümkün olabilmektedir. Bu çerçevede bu kutuda, finansal olmayan kuruluşların varlık ve yükümlülük kalemleri Türk Lirası (TL) ve Yabancı Para (YP) cinsinden ayrıştırılarak analiz edilmekte ve 2009-2013 dönemine ilişkin temel gelişmeler özetlenmektedir. Artan uluslararası ticaret ve yaygınlaşan YP kullanımı Türkiye’de faaliyet gösteren firmaların YP varlık ve yükümlülüklerinin de artış göstermesine neden olmuştur. Nitekim 2009 yılında ilgili kuruluşların toplam varlıkları içinde YP varlıkların payı % 17 düzeyinde iken, 2013 yılında % 19’a çıkmış; yükümlülük tarafında ise değişim daha belirgin olmuş ve söz konusu dönemde % 13 olan YP yükümlülük payı % 20’ler düzeyine yaklaşmıştır (Grafik 1). Firmaların artan YP pozisyonları kur değişikliklerini bu sektör tarafından da önemli kılmakta ve yakından takibini gerektirmektedir.

Grafik 1. Finansal Olmayan Kuruluşların TL ve YP Cinsi Finansal Hesapları (% Pay)

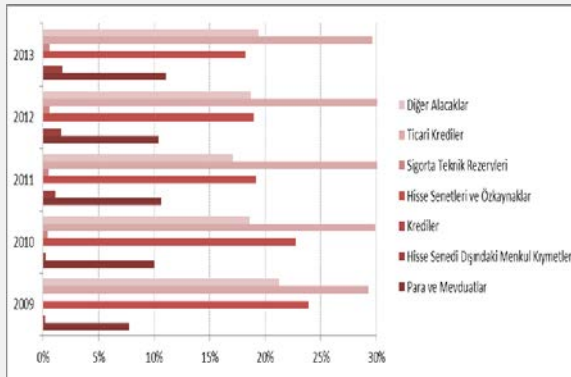

Kaynak: TCMB

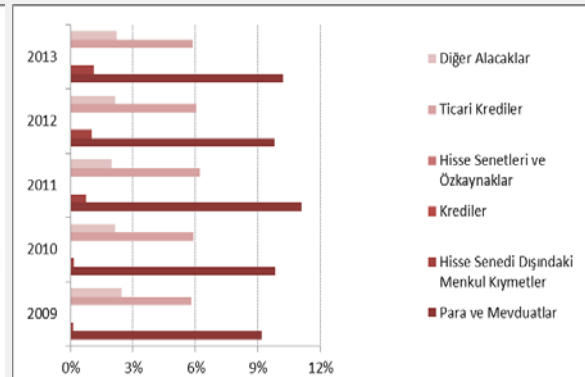
Finansal olmayan kuruluşların TL ve YP cinsinden varlıklarının genel dağılımı incelendiğinde, 2009 - 2013 yılları arasında söz konusu dağılımın fazla değişiklik göstermediği dikkat çekmektedir. Diğer bir ifadeyle, TL cinsinden varlıklar içinde ticari krediler ile hisse senetleri ve özkaynaklar toplam TL varlıkların yaklaşık yarısını oluştururken, diğer alacaklar kalemi de üçüncü sırada yer almaktadır. Öte yandan, YP cinsinden varlıklar içinde payın en yüksek olduğu kalem, yaklaşık % 10 seviyesi ile para ve mevduatlardır. YP cinsinden ticari krediler ise bunu takip etmektedir (Grafik 2).

Grafik 2. Finansal Olmayan Kuruluşların TL ve YP Cinsi Finansal Varlıkları (% Pay)

TL Varlıklar

YP Varlıklar

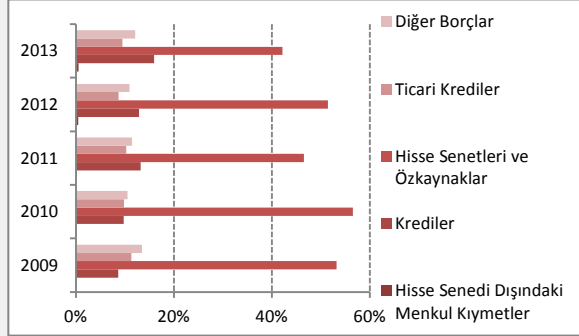

Kaynak: TCMB

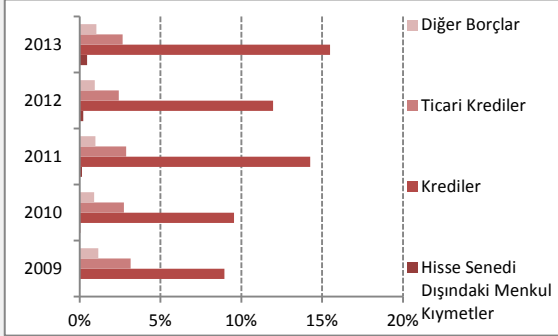
Finansal olmayan kuruluşların TL cinsinden yükümlülüklerinin dağılımı analiz edildiğinde, hisse senetleri ve özkaynaklar kaleminin incelenen dönem boyunca toplam yükümlülükler içindeki ortalama % 50'lik pay ile en belirleyici kalem olduğu dikkat çekmektedir. Ancak, ilgili kalemin ağırlığı zaman içinde azalarak 2013 yılında % 42'ye kadar gerilemiştir. Bunun yanı sıra, krediler kalemi finansman aracı olarak önem kazanmış ve 2009 yılında % 9 olan payı 2013 yılında yaklaşık iki katına çıkmıştır. YP tarafında ise krediler belirleyici kalem olup, analiz dönemi boyunca ağırlığı belirgin şekilde artarak % 9'dan yaklaşık % 16'ya çıkmıştır (Grafik 3).

Grafik 3. Finansal Olmayan Kuruluşların TL ve YP Cinsi Finansal Yükümlülükleri (% Pay)

TL Yükümlülükler

YP Yükümlülükler

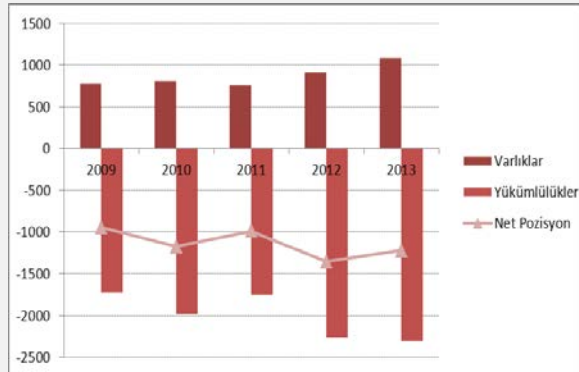

Kaynak: TCMB

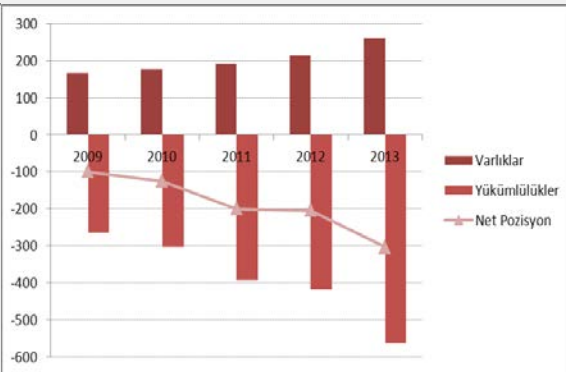
Finansal olmayan kuruluşların net finansal pozisyon bilgilerine bakıldığında, incelenen dönem boyunca gerek TL gerekse YP ayrımında, yükümlülüklerin varlıklardan yüksek seyrettiği ve ilgili kuruluşların net pozisyon açığı bulundukları görülmektedir. Ancak, TL tarafta, varlık ve yükümlülüklerin paralel seyrine bağlı olarak net yükümlülük kaleminin görece olarak yatay seyrettiği; YP net yükümlülük kaleminin ise özellikle YP kredilerdeki artıştan kaynaklı olarak yıllar içinde yükseldiği dikkat çekmektedir (Grafik 4).

Grafik 4. Finansal Olmayan Kuruluşların Net Finansal Pozisyonları (Milyar TL)

TL Net Pozisyon

YP Net Pozisyon

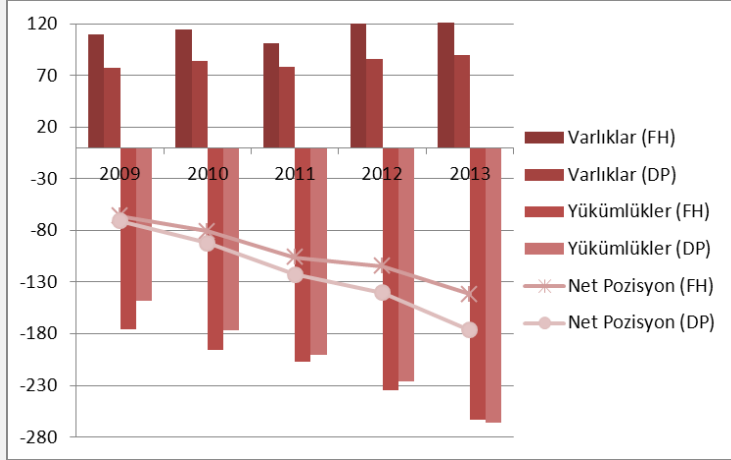
Kaynak: TCMB

Finansal olmayan kuruluşların YP varlık ve yükümlülüklerine ilişkin bir diğer veri kaynağı da TCMB tarafından aylık bazda yayımlanan "Finansal Kesim Dışındaki Firmaların Döviz Varlık ve Yükümlülükleri (Döviz Pozisyonu -DP)" tablosudur. Söz konusu veriler, ilgili kuruluşların yurt içi finansal kesim ve yurt dışı yerleşiklerle olan yabancı para cinsi işlemlerini kapsamaktadır. Temel veri kaynaklarını; Bankalar ve Katılım Bankaları Tekdüzen Raporlama Paketi, Parasal ve Finansal İstatistikler, Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) tarafından yayımlanan Yerel Bankacılık İstatistikleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'ndan elde edilen Banka Dışı Finansal Kuruluşlar verileri, Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredi Borcu ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu

İstatistikleri oluşturmaktadır. FH metodolojisi ile karşılaştırıldığında, temel olarak sınıflama ve tanım farklarının bulunduğu, sektör ve araç kapsamının FH’de daha geniş olduğu görülmektedir.⁸

Söz konusu firmalara dair FH kapsamında derlenen yıllık göstergeler ile DP kapsamında derlenen aylık veriler karşılaştırıldığında; her iki veri grubunun da benzer varlık ve yükümlülük eğilimlerine işaret ettiği, net pozisyon göstergesinin de yıllar içinde artan net yükümlülük yönünde geliştiği görülmektedir. Diğer taraftan, FH kapsamındaki verilerin ilgili firmalar için daha yüksek YP varlık ve yükümlülük değerlerine işaret ettiği, farklılaşmanın varlık tarafında (dönem ortalaması verilere göre varlıklarda % 37, yükümlülüklerde ise % 6 daha yüksek) daha da belirginleştiği, dolayısıyla DP verilerine kıyasla daha düşük net yükümlülük pozisyonunu (dönem ortalaması yaklaşık 18 milyar ABD doları) ima ettiği izlenmektedir. Söz konusu farkın temel nedeni, yukarıda bahsedildiği üzere, sektör ve araç kapsamı ile metodolojik farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Grafik 5).

Grafik 5. Finansal Olmayan Kuruluşların Net YP Pozisyonu: Bir Karşılaştırma* (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB.

*FH kapsamındaki veriler yılsonu TCMB döviz alış kurları kullanılarak ABD dolarına çevrilmiştir.

Sonuç olarak, FH çerçevesinde finansal olmayan kuruluşların finansal varlık ve yükümlülük verileri derlenmekte ve belli varsayımlar altında ilgili kalemler TL ve YP ayrımında da sağlanabilmektedir. Bu kapsamda derlenen veriler incelendiğinde, 2009-2013 yılları arasında, para cinsi bakımından varlık kalemlerinin dağılımı değişmezken, yükümlülük tarafında YP cinsi yükümlülüklerin giderek önem kazandığı ve yaklaşık 1/5’lik bir paya sahip olduğu görülmektedir. Yükümlülükler alt kalemler itibarıyla incelendiğinde ise, analiz dönemi boyunca YP kredilerin arttığı gözlenmektedir. Diğer taraftan, YP kırılımındaki söz konusu veriler diğer veri kaynakları ile karşılaştırıldığında benzer eğilimlere işaret ettiği, ancak DP’nin daha dar olan kapsamı nedeniyle daha yüksek net yükümlülük değerlerini ima ettiği, dolayısıyla bu göstergeler yorumlanırken sınıflama ve kapsam farklılıklarının göz önünde bulundurulması gerektiği önemle belirtilmelidir.

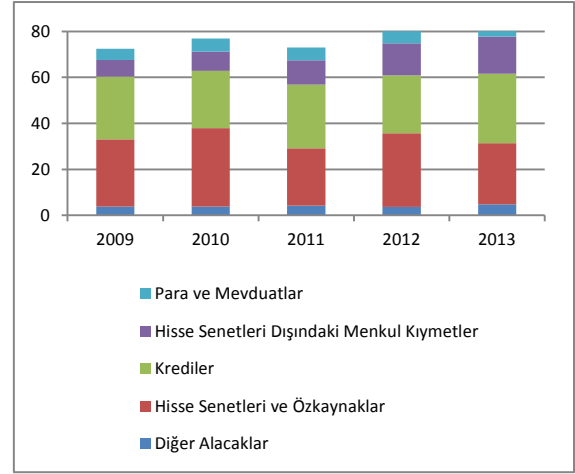
⁸ 2013 verileri baz alınarak, farklılıklar daha detaylı incelenirse; varlık tarafında FH’nin yaklaşık 67 milyar TL fazla olup, bunun 53 milyar TL’si diğer alacakların, 14 milyar TL’si ise hisse senedi dışındaki menkul kıymetler kaleminin daha kapsamlı tanımlanmasından kaynaklanmaktadır. Yükümlülükler ise FH’de DP’ye göre yaklaşık 5 milyar TL daha düşüktür. Bunun en önemli sebebi, 58 milyar TL tutarındaki döviz endeksli kredilerin FH’de TL olarak sınıflandırılmasıdır. Ayrıca, FH metodolojisinde kredi karşılıkları yer almamakta, diğer borçlar ise geniş kapsamlı tanımına paralel olarak, 46 milyar TL daha yüksek hesaplanmakta, 13 milyar TL tutarındaki hisse senedi dışındaki menkul kıymetlerde de yine kapsam farklılıkları bulunmaktadır. Sonuç olarak, 2013 yılında reel sektörün FH’ye göre döviz pozisyonu DP’den 72 milyar TL daha düşük hesaplanmaktadır.

VI. Dünyanın Geri Kalanı

Yurtdışının finansal varlıkları, finansal araç dağılımı itibarıyla incelendiğinde, daha önceki yıllarda olduğu gibi krediler belirleyici rol oynamaktadır. 2013 yılında bir önceki yıla göre hisse senetleri ve özkaynakların finansal varlıklar içindeki ağırlığı azalırken, en büyük artış diğer alacaklar ile para ve mevduat kalemlerinde olmuştur. 2009-2013 yılları arasında dünyanın geri kalanının finansal varlıkları sürekli bir artış eğilimi göstermiştir (Grafik 21).

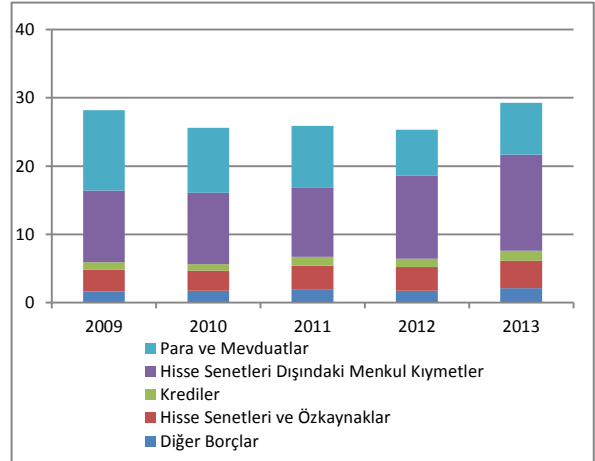
Yurtdışı sektörlerin finansal yükümlülükleri içerisinde en büyük ağırlık hisse senedi dışındaki menkul kıymetler ile para ve mevduat kalemlerine aittir. 2009 yılından itibaren artan kredi ve hisse senedi dışındaki menkul kıymet yükümlülükleri, yurtdışının toplam yükümlülüğünün de artmasının en önemli sebeplerindendir (Grafik 22).

Grafik 21. Dünyanın Geri Kalanı - Finansal Varlıkların GSYİH Oranının Araçlara Göre Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

Grafik 22. Dünyanın Geri Kalanı - Finansal Yükümlülüklerin GSYİH Oranının Araçlara Göre Dağılımı (%)

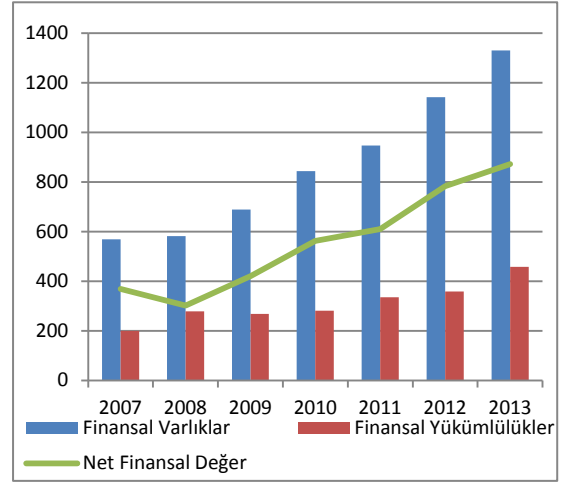

Kaynak: TCMB

2009-2013 döneminde, dünyanın geri kalanı net alacaklı durumdadır. Kapsanan dönemde finansal varlıkların finansal yükümlülüklerden daha hızlı artması, net finansal değer de artmasına neden olmuştur. 2013 yılında bir önceki yıla göre net finansal değer % 27 oranında artmıştır (Grafik 23).

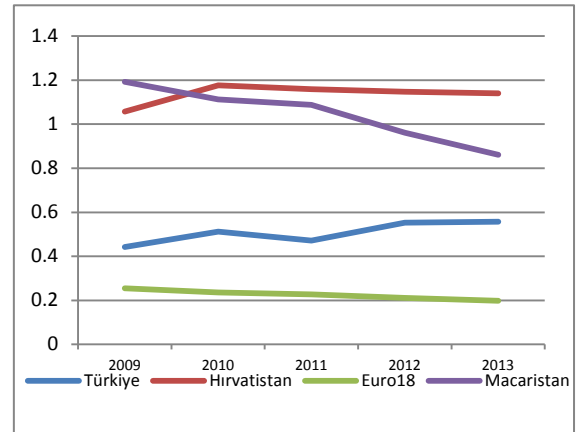
Grafik 23. Dünyanın Geri Kalanı- Net Finansal Değer
(milyar TL)

Kaynak: TCMB

Türkiye için 2009 yılından itibaren pozitif bir eğilim gösteren net finansal değer GSYİH'ye oranı, Euro bölgesinin net finansal değer ortalamasından daha yüksektir.

Grafik 24. Dünyanın Geri Kalanı- Net Finansal Değerinin GSYİH'ye Oranı

Kaynak: TCMB, AMB

VII. Sonuç

2013 yılı Türkiye Finansal Hesapları, yurtiçi ekonominin tüm sektörleri ile dünyanın geri kalanı (yurtdışı sektörler) tarafından yaratılan finansal varlık ve üstlenilen finansal yükümlülükleri göstermekte ve her bir sektörde 2009-2013 döneminde yaratılan net finansal değeri incelemektedir. Bu kapsamda, yurtiçi sektörler toplam olarak 1,323 milyar TL tutarında finansal açık yaratırken, yurtdışı sektörlerin 872 milyar TL'lik finansal fazlası bulunmaktadır. Bir başka deyişle, yurtiçi sektörlerin finansal açıklarının 872 milyar TL'si yurtdışı tarafından finanse edilmiştir.

Yurtiçi sektörlerden sadece hanehalkının finansal fazlası bulunmakta ve en borçlu sektörün finansal olmayan kuruluşlar olduğu gözlenmektedir. Hanehalkının fazlası 300 milyar TL seviyelerinde seyrederken, finansal olmayan kuruluşlar 2009-2013 döneminde 1,000-1,500 milyar TL aralığında açık vermektedir. Finansal kuruluşlar 2011 yılından bu yana dengede bir görünüm sergilerken, 2013 yılında bir miktar fazla vermiş, genel yönetim ise 200 milyar TL düzeyinde borçlanmıştır.